

13. МОИ ПУБЛИКАЦИИ ЗА ХОРА И СЪБИТИЯ

13.1. Контраадмирал Емил Станчев Ефтимов

С контраадмирал Станчев се познаваме по-добре от есента на 1964 г., когато той пристигна в Ленинград (Санкт Петербург) за обучение във Военноморската академия на тогавашната държава СССР.

Казвам „пристигна“, защото аз и другите мои колеги, които се обучавахме по специалността „Радиотехнически средства на флота“, бяхме там от 1963 г. Тогавашният курс на обучение беше 4 години, а на офицерите от командната специалност – 3 г. Така че с него завършихме академията през 1967 г.

Имам много спомени от тези години, но те са повече в житейски и личностен план.

Има една случка, която няма да забравя, а съм сигурен, че и той я помни, но тя е известна на малко хора. Ще я разкажа накратко.

В онези години беше традиция държавното и партийното ръководство на СССР да се среща с представители на завършващите военните академии.

От Военноморската академия, освен командването на академията, в групата бяха включени офицери, завършили със златен медал или с отличен успех, както от всички специалности, по които се обучаваха руските офицери, така и от всички групи на чуждестранни офицери.

От завършващите през 1967 г. български офицери бяхме двамата с кап. III ранг Емил Станчев.

За тази среща може много да се разказва, но за случката, която искам да разкажа, главно действащо лице беше кап. III ранг Емил Станчев.

След речите в колонната зала в Кремъл беше даден коктейл от името на Правителството. Присъстваше както цялото държавно, партийно и военно ръководство на СССР, така и ветерани като маршалите Ворошилов и Будьони.

Масата на Военноморската академия беше разположена близо до масата на официалните лица. Масата на Главния щаб на ВМС на СССР беше сравнително далече от нашата.

В процеса на разговорите някой от руските офицери, випускници, изрази съжаление, че Командващият ВМС на СССР адмирал на флота Сергей Горшков е много далече и не може да го видим и разговаряме с него. Неочаквано за всички кап. III р Станчев каза „Искате ли да дойде при нас адмирал Горшков?“. Всички се погледнахме с недоумение как ще стане това. За нас и особено за

*Контраадмирал
Емил Станчев Ефтимов*

руските офицери той няма как да дойде при нас, освен ако сам не пожелае. Твърде грамадна беше дистанцията в служебната йерархия между нас и адмирал Горшков.

Кап. III ранг Станчев по едно време изчезна и за изненада на всички не след дълго го виждаме, че той и адмирал Горшков идват при нас. Мисля, че няма начин кап. III ранг Станчев да се е познавал по-рано с адмирал Горшков. Не знам как се е представил и какво е говорил, но е факт, че адмирал Горшков дойде на нашата маса заедно с него, запозна се с всички випускници и с особен интерес разговаря с всеки от чуждестранните офицери.

Разказвам тази случка, защото тези, които познаваме контраадмирал Станчев, знаем, че той е много тактичен човек и не допуска грешки, особено във военната субординация.

След завръщането ми от академията се случи така, че нашите лични и служебни отношения продължиха, след като и двамата бяхме назначени в щаба на ВМС, той, ако не се лъжа, като заместник-началник на „Оперативния отдел“, а аз като старши инженер в „Радиотехническият отдел“.

Моето служебно положение и задължения не предполагаха особени контакти с него, но често сме участвали в различни учения и проверки на подделенията от флота. Това, което съм запомнил за него от онези години, е неговата работоспособност и висока организация в работата. Нещо, в което се убедих в съвместната ни работа по-късно във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“.

От тези години имам един „неприятен“ спомен от контраадмирал Станчев. Случаят, за който ще разкажа, сигурно изигра много важна роля в по-нататъшната ми служба, а може би и в живота ми.

Още по време на обучението ми във Военноморската академия (ВМА) проявявах интерес към използването на електронно-изчислителните машини (ЕИМ). Бях ориентиран от преподаватели в катедрата, която провеждаше специалната ни подготовка, към проблемите на използване на ЕИМ за обработка на радиолокационната информация, с перспектива да продължи, след известно време, обучението си в аспирантура във Военноморската академия.

През време на службата ми в Щаба на ВМС от съответните органи в щаба и Министерство на отбраната бяха предприети съответните процедури за приемането ми в аспирантура във ВМА.

През лятото на 1970 г. в щаба на ВМС беше получено писмо от Министерството на отбраната, че от 1 септември 1970 г. съм зачислен в редовна аспирантура във ВМА в Ленинград по предложената тема в областта на автоматизацията. Аз знаех доста преди да се получи писмото, че в Министерството е получено съгласието от ВМА да ме приеме като аспирант.

За голяма моя изненада точно на рождения ми ден (21 юни) ми позвъни началникът на отдел „Кадри“, вече покойният кап. I ранг Александър Бояджиев и ме покани в кабинета си. Аз, разбира се, си помислих, че ме кани да ми съобщи за писмото. Той обаче ми съобщи нещо, на което дори не знаех как да реагирам.

Ще направя малко отстъпление, за да кажа, че през 1970 г. е имало решение за получаване от СССР на ракетни катери и създаване на ракетно-торпедна бригада, заедно с торпедните катери, които имаше флотът в Созопол.

През същата година през лятото е бил определен офицерският състав на командването и другите звена на бъдещата бригада. За командир на бригадата е бил определен (вече покойният) кап. II ранг Илия Площакков, а за началник щаба кап. II ранг Емил Станчев.

При определяне на специалиста по радиотехнически средства на бригадата, най-вероятно кап. II ранг Станчев е предложил мен.

Именно това беше новината, която ми съобщи кап. I ранг Бояджиев, като допълни, че това е решение на Военния съвет на флота и че от есента е планиран курс в СССР за офицерите от бригадата и моето име е във вече изпратения в СССР списък.

Все пак след известна пауза реагирах, че моето име и темата за аспирантура във ВМА в Ленинград са вече потвърдени. Беше ми отговорено, че Военният съвет на флота е преценил, че длъжността в бъдещата бригада е по-важна. Също така ми беше казано, че понеже моят случай е по-особен, командващият флота адмирал Иван Добрев ще ме приеме, ако желая. Тогава той беше някъде в чужбина и щеше да се върне след седмица. През това време получих „ценни“ съвети от много по-опитни офицери какво и как да кажа на командващия флота, за да ми разреши да замина в аспирантура вместо в Созопол. Едно от най-важните неща беше в никакъв случай да не споменавам като аргумент, че вече съм служил в Созопол и семейството ми живее във Варна.

След разговора ми с адмирал Добрев разбрах, че той ще разреши да замина в аспирантура, но той ми каза, че ще разговаря с кап. II ранг Площакков и с кап. II ранг Станчев и тогава ще реши въпроса.

След срещата му с тях разбрах, че кап. II ранг Площакков, който тогава беше началник на „Научния отдел“ в щаба на флота, е настоявал да замина в аспирантура и така е било решено да бъда освободен от бригадата. Кап. II ранг Станчев е бил против и дори с кап. II ранг Площакков имали по-сериозен разговор по въпроса.

Този случай, погледнат сега след 36 г., не означава, че адмирал Станчев е показал лошо отношение към мен. Даже в определен смисъл това ме ласкае, че е настоявал аз да бъда назначен за специалист по РТС в бъдещата ракетно-торпедна бригада. Но ако това беше се случило, службата и животът ми щяха да преминат най-вероятно по съвсем друг, не най-добрия, начин.

След завършване на аспирантурата през 1973 г. бях назначен за началник на новосъздадената катедра във ВНВМУ „Военна кибернетика и управление на войските“.

През 1976 г. кап. I ранг Станчев от длъжността командир на ракетно-торпедната бригада беше назначен за началник на ВВМУ.

Ето че неведомите пътища на службата ни събраха пак. Естествено служебната дистанцията между началника на училището и началника на една катедра не е малка, но вече тук в училището видях адмирал Станчев в друга светлина и много по-отблизо.

Според мен тогава адмирал Станчев е разбирал, че същността на дейността, организацията и задачите на Морско училище, независимо че и то е военно поделение, се различават съществено от това, което е работил преди. Той е

завършил НВМУ „Н. Й. Вапцаров“ през 1953 г. Изминали са повече от 20 г. и мисля, че той разбираше, че това Морско училище, на което става началник, е много различно от времето, когато е бил курсант.

За това, струва ми се, че адмирал Станчев беше си поставил като една от първите задачи да вникне в същността на дейностите в училището: учебна, научна, възпитателна и др.

Това мое мнение се потвърждава от първите му стъпки в училището като началник.

Едно от първите неща, които направи, беше да се срещне и се запознае с вижданията и проблемите на различните звена в управлението на училището и най-вече на катедрите, курсантските роти и батальони.

Придобитият от него опит в службата му на различни щабни и командни длъжности и преди всичко високата отговорност, с която пристъпи към изпълнението на задълженията си като началник на училището, бяха забелязани от всички.

При срещата си с мен като началник на катедра той отдели повече от предвиденото време. Интересуваше се от почти всички въпроси от дейността на катедрата, която беше създадена само 3 години преди назначаването му за началник на училището.

Спомням си, споделих с него, че аз въпреки трите години на работа в училището все още не мога да навляза във всички проблеми от дейността на катедрата. С това исках да подчертая колко е сложна и специфична дейността на училището, защото се чувстваше едно желание и стремеж в адмирал Станчев бързо да се изменят нещата в желаната от него посока. Той обаче ми отговори, че няма време толкова дълго да навлиза в работата.

Практическите му действия показаха, че наистина той иска да навлезе колкото е възможно по-бързо и по-задълбочено в цялостната дейност на училището.

Ще прескоча напред във времето и ще кажа, че след като беше назначен за заместник командващ на флота по тила, в един разговор с мен сподели, че въпреки шестте години на работа в училището не е успял да вникне задълбочено в някои от неговите дейности. Тези негови думи показват едно важно качество, което се е проявявало винаги в неговото поведение, а именно високата възискателност и самокритичност към самия себе си.

Да се разкаже накратко за дейността на адмирал Станчев като началник на НВМУ „Н. Й. Вапцаров“, е невъзможно. Мисля, че от служебното си положение като началник на катедра, а от 1978 г. и до края на службата му в училището като началник на учебния отдел съм имал възможност да работя по-непосредствено с него и мога да си позволя да разкажа за някои по-важни страни от неговата дейност.

Вече споменах за желанието му да познава задълбочено цялостната дейност на училището. С тази цел той се зае да участва в провеждането на учебния процес, като започна да преподава една от дисциплините в катедра „Тактика на ВМС и морски оръжия“. Непосредственото участие на началник на Морско училище в учебния процес е характерно почти за всички началници на учи-

лицето до към 1950 г. След този период само няколко началници на Морско училище са провеждали учебни занятия по определена дисциплина.

Това и много други дейности позволиха на адмирал Станчев да види многостранните проблеми в основната дейност на училището, а именно учебната и възпитателната дейност и цялостното изграждане на офицерите от ВМС и гражданското корабоплаване.

Неговите качества на отличен организатор, стилът му на последователно и настойчиво преследване на поставените цели и способността му да мобилизира всички за това са се проявявали многократно в работата.

Ще спомена само някои от случаите, когато особено ярко се проявяваха тези качества.

Един от постоянните проблеми на висшите училища и по-специално на висшите военни училища е изпреварващо да се виждат и да се реализират в учебния процес бъдещите, а не само настоящите изисквания към подготовката на выпускниците.

Именно благодарение на практическата организаторска работа на адмирал Станчев все по-често се обсъждаха и се предприемаха конкретни стъпки за решаването на този проблем.

След задълбочена оценка на резултатите от работата на училището, определяща се от качеството на выпускниците, се започна преработване на учебно-плановата документация (квалификационни характеристики, учебни планове, учебни програми). Тази отговорна дейност се предхождаше от задълбочена предварителна подготовка.

Изучава се мнението на потребителите на кадрите, които училището подготвя, за качеството на подготовката им.

По негова инициатива и под негово лично ръководство се изучаваше опитът на другите висши военни и някои от гражданските училища в страната.

Сигурно помнят и сега участниците в организираните и ръководени от адмирал Станчев шурмански походи със стария учебен кораб „Вапцаров“ до Севастопол и Одеса. В похода участваха всички началници на катедри, командирите на батальони, отделни преподаватели и други длъжностни лица от училището. Основната цел беше да се изучи опитът в работата на двете военноморски училища в Севастопол и на Одеското висше морско училище.

В онези времена Варна се посещаваше от учебни кораби на военни и граждански училища от много държави. При тези посещения винаги се организираха не само официални срещи, но и делови между преподаватели, командири и курсанти. Тези срещи помагаша всеки да погледне дейността си и от друга гледна точка.

Адмирал Станчев използваше всяка възможност за това да се изучава опитът на другите и да се оценява и прилага в училището.

Така например, след споменатия шурмански поход, в едно от следващите лета беше на почивка във Военно-почивния дом във Варна началникът на едно от военноморските училища в Севастопол адмирал Саркисов (по-късно член кореспондент на Академията на науките на СССР).

Адмирал Станчев се възползва от случая и, разбира се, беше нормално да покани адмирал Саркисов в училището. Но срещите с него не бяха само протоколни. Адмирал Станчев вероятно е помолил адмирал Саркисов да се запознае с учебните планове главно на специалността „Корабни машини и механизми“. На мен като началник на Учебния отдел беше възложено да изпълня тази задача. Двата с адмирал Саркисов в заседателната зала на училището работихме повече от час. Той изказа много ценни препоръки не само по учебните планове, но и по организацията и провеждането на учебната дейност. Изказа и задоволството си от това, че е видял много интересни и полезни за него решения в училището.

Проблем, по който се работеше главно по инициатива на адмирал Станчев, беше взаимодействието и съвместната работа както между отделните катедри, така и между катедрите и командирите от батальоните. Тази дейност беше продиктувана от разбирането, че бъдещият офицер се изгражда от съвместната дейност на всички участници в учебно-възпитателния процес, от социалната и от битовата среда.

Особен акцент се поставяше на командно-организаторското изграждане на курсантите.

Друга важна дейност, в която училището има богати традиции, е практическата подготовка на курсантите. Новата постановка тогава беше да се осигурява практическа насоченост в обучението по всички дисциплини, а не само по време на учебната практика и стажа.

Разработени бяха ръководства за провеждане на учебната практика на новия учебно-производствен кораб „Вапцаров“. Корабът предоставяше за времето отлични условия за цялостното изграждане и придобиване на комплексна практическа подготовка на курсантите.

За реализиране на тези условия обаче трябваше да се организира комплексно-практическата подготовка по различни дисциплини.

Могат да се споменат още много проблеми на учебния процес и цялостното изграждане на випускниците на училището, които заедно с цялото управление на училището и катедрите бяха решени успешно през годините, когато беше начело на училището адмирал Станчев.

Бих искал да споделя впечатленията си от организаторските качества и стила на ръководство на адмирал Станчев.

Една от основните задачи, които, струва ми се, си беше поставил адмирал Станчев още от самото начало на работата в училището, беше да се изгради стройна организация в дейността на всички звена в училището. Необходимостта от това виждаха почти всички в училището. Казвам почти всички, защото, макар и малко, но имаше и такива, които предпочитаха „никой да не им се бърка в работата“.

Как беше създадена такава организация, при която на всички беше лесно и приятно да работят?

Първото нещо, което доколкото си спомням, беше да се определят точно функциите на всяко длъжностно лице, като се започне от самият него на замест-

ниците, на началниците на отдели и отделения в управлението на училището и се стигне до последния в йерархията на задълженията и отговорностите.

Някой може да каже, че има устава, има правилник за дейността на военните училища, има заповеди и распореждания, с които са решени тези въпроси. Това е вярно, но само в определена степен. Много неща от конкретната ежедневна дейност и особено от взаимодействието на отделните длъжностни лица и органи не бяха регламентирани и именно те създаваха проблеми във ефективното функциониране на цялата система – ВВМУ.

По инициатива и под ръководството на адмирал Станчев беше разработено Положение или Ръководство (не си спомням точното название на документа) за дейността на управлението на училището.

Ясното и точно определяне на задачите, отговорностите и правата на всеки от управлението на училището, на начина на взаимодействие с други звена и длъжностни лица беше първото условие за доброто функциониране на системата за управление на училището.

Именно тези въпроси бяха регламентирани в разработения ръководен документ.

Това обаче е необходимо условие за ефективното функциониране на системата, но, както се казва, не е достатъчно.

Важно е регламентираните в документа неща да се реализират в практическата дейност.

Именно в това се изяви най-ярко стилът на работа на адмирал Станчев – в начина, по които той мобилизира и практически организира реализирането на заложените в ръководни документи правила и изисквания.

И с най-дребните на пръв поглед неща се изграждаше необходимата организация. Например, той казваше, че ако има някаква нередност, която можеш да заставиш да се отстрани от някой, не отговаряш за тази нередност, с това не се решава проблемът. Трябва да се застави отговарящия за допускането на нередността така да организира работата, че тя да не се допуска.

Независимо от последователността и твърдостта, с които налагаше определена организация и изпълнението на задълженията от всеки аз не съм чул нито един път адмирал Станчев да повиши тон, да употребява нецензурни думи и оронващи достойнството отношение към когото и да било.

Прякорът му „Валяка“ именно отразява неговата настойчивост, последователност и твърдост в дейността му, но в никакъв случай той не се свързва с някакво „мачкане“ на хората, както би си помислил страничен човек.

Много ярък спомен от дейността на адмирал Станчев, като организатор на дейност, свързана с голям обем работа, в реализирането на която участват много хора, като се започне от ръководството на държавата и се стигне до последния курсант, е организацията и отбелязването на 100-годишнината на Морско училище.

Именно честването на 100-годишния юбилей на Морско училище издигна авторитета на училището в България на заслужаващото ниво.

Свидетел съм как адмирал Станчев умее да предвиди и най-дребните неща и да създаде перфектна организация във всичко.

Мога за случая да посоча много конкретни примери, но ми се струва излишно.

Мисля, че в резултат на личните качества и дейност на адмирал Станчев, в резултат на мобилизацията на целия личен състав и дейността на всички са и признанията, които получи училището през 1981 г.

В организираното по-случай 1300-та годишнина на България, както тогава се казваше „съревнование“ между висшите военни училища цялостната дейност на ВНВМУ „Н. Й. Вапцаров“ беше оценена най-високо и то беше класирано на първо място. Трябва да се отбележи, че в многобройната комисия, която оценяваше отделните училища, имаше само един офицер от ВМС.

Може да се приведат още много примери, да се погледне от дистанцията на времето дейността на адмирал Емил Станчев като началник на ВНВМУ „Н. Й. Вапцаров“, но ми се струва, че от това, което помня и частично споделих, се вижда, че той е един от най-изявените началници на Морско училище в последните 50 години от 126-годишната му история.

18 март 2007 г.

Варна